



Conjunctuurbericht

PB00-072
30 maart 2000
10.30 uur

Maart 2000

Algemeen: stabiel gunstig beeld

Het beeld van de Nederlandse conjunctuur is in de laatste maand niet veel veranderd. Het economisch klimaat blijft gunstig. De voorspoedige economische ontwikkelingen vertalen zich in positieve oordelen over het economisch klimaat. Het consumentenvertrouwen blijft groot. Ook de ondernemers in de industrie zijn optimistisch. In de chemie ligt het productievolume veel hoger dan een jaar eerder als gevolg van de aantrekkende wereldhandel. De geregistreerde werkloosheid blijft dalen. In sommige sectoren hebben ondernemers moeite met het vinden van personeel. Dit geldt met name voor de zakelijke dienstverlening, de bouwnijverheid en de sector vervoer en communicatie. Net als in voorgaande maanden is de inflatie gematigd. Opvallend is dat Nederland op dit moment één van de laagste inflatiecijfers van de EU15 heeft. Vorig jaar augustus was Nederland nog koploper. De producentenprijzen blijven daarentegen stijgen. Dit wordt voor een belangrijk deel bepaald door de prijsontwikkeling van ruwe aardolie.

Producentenvertrouwen: neemt toe

Het vertrouwen van de ondernemers in de Nederlandse industrie is in februari toegenomen. De ondernemers voorzien een toename van de bedrijvigheid in de komende maanden. Daarnaast zijn zij tevreden over de orderportefeuille en de voorraden gereed product. De omvang van de werkvoorraad is de grootste sinds ultimo 1995. Zowel op de binnenlandse als op de buitenlandse markt is de vraag naar industriële producten sterk gegroeid. Verder voorzien de ondernemers in de komende maanden een toename van de verkoopprijzen. De indicator van het consumentenvertrouwen toont een soortgelijke ontwikkeling als die van het producentenvertrouwen. Bij beide indicatoren was er een terugval in het najaar van 1998. De moeilijke economische situatie in veel landen en de daarmee gepaard gaande onzekerheid speelde hierbij waarschijnlijk een rol. In de loop van 1999 krabbelde het vertrouwen langzaam op. Het laatste kwartaal van dat jaar toonde sterke stijgingen. In de eerste maanden van 2000 handhaven beide indicatoren zich op dit hoge niveau.

CBS-Persdienst

Postbus 4000
2270 JM Voorburg
tel. (070) 337 58 16
fax (070) 337 59 71
E-mail:
persdienst@cbs.nl

Het CBS
is een dienst van
het Ministerie van
Economische Zaken

Werkloosheid: blijft dalen

Het aantal geregistreerde werklozen komt in de maanden december 1999 - februari 2000 uit op 201 duizend. Dat is evenveel als in de maanden november 1999 - januari 2000. Door seizoensinvloeden is de werkloosheid in het begin van het jaar altijd hoger. Na verwijdering van de seizoeneffecten is het nieuwste werkloosheidscijfer dan ook vijfduizend lager dan in de vorige driemaandsperiode. Vergeleken met dezelfde periode een jaar eerder is het aantal werklozen met 62 duizend gedaald. De werkloosheid is dus met gemiddeld vijfduizend per maand afgenomen. Al ongeveer anderhalf jaar daalt de werkloosheid in dit tempo. De arbeidsdeelname van vrouwen is het afgelopen jaar verder toegenomen. De werkloosheid onder vrouwen is echter nog steeds hoger dan die onder mannen. Van de vrouwen is 3,1 procent werkloos, van de mannen 2,8 procent. Veel vrouwen die werk zoeken op de arbeidsmarkt, schrijven zich niet in bij het arbeidsbureau. De verschillen in werkloosheid tussen vrouwen en mannen zijn dan ook groter wanneer we uitgaan van alle werkzoekenden op de arbeidsmarkt.

Productie industrie: iets minder hoog

In januari van dit jaar is het volume van de industriële productie 2,1% kleiner dan een jaar eerder. In januari 1999 was het productieniveau evenwel relatief hoog. De productie van de industrie zakte in 1998 in. Vorig jaar herstelde de industriële productie zich en was het volume meestal groter dan in de overeenkomstige maand van het jaar ervoor. De mutaties op maandbasis tonen een vrij grillige ontwikkeling. Uit de daling in januari, die mede het gevolg kan zijn van incidentele oorzaken, kan dan ook nog niet de conclusie worden getrokken dat de groei van de industriële productie stagneert. Vergeleken met december is het productievolume, na correctie voor seizoensinvloeden, met 1,7% gedaald. In bijna alle branches van de industrie daalt de productie. Een belangrijke uitzondering vormt de chemie. In deze bedrijfstak is in januari een sterke groei waargenomen. De chemische industrie is in belangrijke mate gericht op de export. In de loop van 1999 herstelde de wereldhandel zich van de internationale crises die in het jaar ervoor nog voor een terugslag zorgden. Het gunstige handelsklimaat van 1999 zet in dit jaar voorlopig door en dit heeft een positieve invloed op de productie in de chemie.

Consumentenprijzen: inflatie stabiel

Het consumentenprijsindexcijfer ligt in februari 2,0% hoger dan in dezelfde periode het jaar ervoor. De inflatie is gelijk aan het niveau in januari. Tot nu toe blijft de inflatie relatief bescheiden, ondanks de sterk stijgende energieprijzen. Ten opzichte van een jaar terug is gas 7%, elektriciteit 13% en autobrandstof 20% in prijs gestegen. Deze stijgingen, die voor een deel zijn toe te schrijven aan hogere belastingen en accijnzen, zorgen in februari voor meer dan de helft van de inflatie. Groenten zijn veel goedkoper dan een jaar eerder (-15,6%).

Ook de tarieven van de consumptiegebonden belastingen liggen lager (-8,2%), grotendeels door de afschaffing van de omroepbijdrage.

Opvallend is de ontwikkeling van de Nederlandse inflatie in internationaal perspectief. In februari is de inflatie, gemeten volgens de geharmoniseerde prijsindex, 1,5%. Hiermee heeft Nederland één van de laagste inflatiecijfers binnen de EU15. In augustus van het vorig jaar had Nederland nog de hoogste inflatie binnen de EU15. Daarna is echter in Nederland de inflatie stabiel gebleven of zelfs iets teruggelopen, terwijl zij in de andere landen juist opliep. Het feit dat een gedeelte van de lagere inflatie in het begin van dit jaar voor rekening komt van een incidentele oorzaak, de afschaffing van de omroepbijdrage, doet geen afbreuk aan deze algemene tendens van de laatste maanden. In vergelijking met andere landen binnen de EU15 heeft de inflatie zich in Nederland de afgelopen maanden gunstiger ontwikkeld. De grootste prijsstijgingen worden waargenomen in Ierland (4,6%), Spanje (3,0%) en Denemarken (2,8%). De inflatie in Ierland is al geruime tijd relatief hoog. Dit land kende de afgelopen jaren een sterke economische groei.

Producentenprijzen: stijging zet door

De prijzen van grondstoffen en halffabrikaten die de industrie verbruikt, liggen in januari van dit jaar 18,7% hoger dan in januari 1999. Vooral geïmporteerde grondstoffen zijn veel duurder geworden. Ontwikkelingen op de wereldmarkt spelen hier een rol. De belangrijkste factor is de prijsontwikkeling van ruwe aardolie. In maart overschreed de prijs zelfs even de grens van dertig Amerikaanse dollar. Omdat de OPEC-landen hebben aangekondigd de productie op te voeren is de prijsontwikkeling iets getemperd. De afzetprijzen van Nederlandse industriële producten liggen in januari 8,7% hoger dan in dezelfde maand van 1999. Vergeleken met december zijn de afzetprijzen met 0,3% gestegen. De grootste prijsstijgingen zijn waargenomen in de papier- en de kartonwarenindustrie (1,7%), de chemische industrie (0,9%) en de houtindustrie (0,8%). In de voedingsmiddelenindustrie (-0,5%) en de kantoormachines en computerindustrie (-2,1%) daalden de prijzen.

Consumentenvertrouwen: optimisme houdt aan

Het vertrouwen van de consument in de economie is in maart even groot als in februari. Ook het oordeel over het economisch klimaat en de koopbereidheid blijven nagenoeg hetzelfde. De indicator van het consumentenvertrouwen komt uit op 25. Dit ligt net onder het recordniveau dat in januari werd gemeten. De consument blijft dus zeer optimistisch.

Rente: ECB verhoogt rentevoet

Op 16 maart heeft de Europese Centrale Bank (ECB) de depositorente verhoogd met een 0,25 %-punt. Dit besluit kwam niet geheel onverwacht gezien de oplopende inflatie in de Eurozone. De ECB geeft verder aan dat er aanwijzingen zijn voor een opwaartse druk op de prijzen in de komende maanden. Op 23 maart was het rendement op staatsobligaties, een indicator voor de lange rente, iets lager dan het gemiddelde niveau van februari.

Internationaal: Nederland, de EU15, en de Verenigde Staten

In 1999 is het volume van het bruto binnenlands product in Nederland 3,5% groter dan in 1998. Dit is het vierde opeenvolgende jaar dat de groei ten minste drie procent bedraagt. De economische groei van de totale EU15 is bescheidener. Met name Duitsland en Italië kampen met tegenvallende groeicijfers. Een land waar het economisch goed gaat is de Verenigde Staten. Na de krimp in 1991 groeit de economie in dat land al zeven jaren achtereen fors. Een dergelijke lange periode van economische hoogconjunctuur is zeldzaam. Bovendien is het opvallend dat de inflatie beperkt blijft. Dit is eveneens in Nederland het geval. Er zijn meer parallellen tussen de Nederlandse en de Amerikaanse economie. In beide landen is de particuliere consumptie de motor achter de economische groei geweest en ontwikkelde de arbeidsmarkt zich gunstig. Het aantal banen groeide tijdens de periode 1992-1999 in zowel de VS als in Nederland met ongeveer 2,0%. In de EU15 is het aantal banen in de jaren negentig daarentegen amper gegroeid. De ontwikkeling van de werkgelegenheid vertaalt zich in de VS en Nederland in een lage en dalende werkloosheid.

De parallellen tussen de Nederlandse en Amerikaanse economieën wijzen volgens sommigen op een verandering in het karakter van de Nederlandse economie. Hierbij zijn kanttekeningen te plaatsen. De overeenkomsten zouden het gevolg kunnen zijn van het feit dat Nederland en de VS zich in dezelfde fase van de conjunctuur bevinden. Daarnaast blijven er belangrijke structurele verschillen zoals de grootte van de economie, het belang van de export, de arbeidsparticipatie en het karakter van de sociale voorzieningen. Door deze verschillen is het onduidelijk of de huidige parallellen tussen de Amerikaanse en de Nederlandse economie structureel zijn. Daarnaast is de Europese markt het belangrijkste voor de Nederlandse export. Derhalve is de Nederlandse economie op de lange termijn toch in belangrijke mate afhankelijk van de economische ontwikkelingen in de EU15.

FOCUS

De nieuwe economie: feit of fictie

Al vier jaar achtereen ligt de economische groei in Nederland boven de 3%. Dit is een relatief hoog groeicijfer. De hoge groei gaat samen met een sterke daling van de werkloosheid en een stabiele, lage inflatie. Volgens de klassieke economische theorie zou een langdurige sterke groei op termijn moeten leiden tot productiebelemmeringen en hogere

inflatie. Tot nu toe blijven de prijsstijgingen echter beperkt. Aanhangers van de 'nieuwe economie' theorie menen een verklaring te hebben gevonden voor dit verschijnsel. De "nieuwe" informatie- en communicatietechnologie zou de efficiency en de productiviteit sterk hebben verbeterd. Met dezelfde hoeveelheid productiefactoren kan dan meer worden geproduceerd. Daardoor ontstaan minder snel knelpunten en hoeven de prijzen niet te stijgen. Bovendien spelen immateriële producten, zoals software programma's, waarbij vooral kennis belangrijk is, een steeds grotere rol. Deze producten kunnen tegen geringe meerkosten worden gereproduceerd en stijgen in waarde naarmate meer mensen ze gebruiken.

In Nederland lijkt de lage inflatie niet alleen verklaard te kunnen worden uit een stijging van de arbeidsproductiviteit, want die was in de afgelopen jaren niet zo groot. Een voor Nederland en de Europese Unie belangrijke factor is het beleid van de Centrale banken dat gericht is op een gematigde prijsontwikkeling. Een lage inflatie was één van de criteria om toe te treden tot de Economisch en Monetaire Unie (EMU). De hoogte van de inflatie is verder gerelateerd aan de beschikbaarheid van productiefactoren arbeid en kapitaal. Spanningen op deze markten kunnen leiden tot een olopende inflatie. Wat zeggen de meest recente cijfers?

Arbeidsmarkt: enige spanningen

Een indicator voor spanningen op de arbeidsmarkt is het aantal vacatures per duizend banen. Deze geeft aan dat de krapte het meest nijpend is in de zakelijke dienstverlening en dan met name in de IT sector. Ook in de sector vervoer en communicatie zijn er relatief veel vacatures. Het aantal vacatures per duizend banen is in 1999 bovendien veel hoger dan in 1998. Ook in de bouw hebben ondernemers moeite met het vinden van personeel. In de landbouw is de spanning het geringst en in 1999 nauwelijks toegenomen. Het tekort aan arbeidskrachten is dus niet overal even groot en wordt met name gevoeld in sterk aan belang winnende segmenten zoals de ICT sector.

De geregistreeerde werkloosheid is de afgelopen jaren in Nederland sterk gedaald. Dit cijfer kan gezien worden als de resultante van de vraag en het feitelijke aanbod van arbeid. Niet iedereen die kan werken biedt zich daadwerkelijk aan. Een indicator voor het potentiële arbeidsaanbod is de arbeidsparticipatie. In de afgelopen jaren heeft de groeiende vraag naar arbeid geleid tot een groter aanbod, onder andere van herintredende vrouwen. Derhalve is de arbeidsdeelname in de afgelopen jaren duidelijk gestegen. In 1999 had 64% van de bevolking tussen de 15 en 64 jaar een betaalde baan, tegen 58% in 1995. Vooral bij vrouwen is de participatie snel opgelopen, van 44% in 1995 tot 51% vorig jaar. Toch is de participatiegraad bij vrouwen nog altijd veel lager dan die bij mannen. Bovendien is de arbeidsparticipatie in Nederland duidelijk lager dan in een aantal andere landen, zoals bijvoorbeeld de Scandinavische landen en de Verenigde Staten.

Bezettingsgraad: niet extreem hoog

De bezettingsgraad van het machinepark is een indicator voor de schaarste van de productiefactor kapitaal. Hoewel dit cijfer alleen beschikbaar is voor de industrie, zou het toch een indicatie kunnen geven voor de kapitaalschaarste in het algemeen. In 1989 en 1990, de vorige periode van hoge economische groei, lag de bezettingsgraad rond de 86%. De afgelopen jaren ligt hij daar ruim onder. Bovendien loopt de bezettingsgraad niet duidelijk op. Daardoor kan de industriële productie uitgebreid worden, zonder dat er op korte termijn knelpunten ontstaan. De afgelopen jaren zijn de investeringen in de productiecapaciteit gestegen. Dat werkt verlagend op de bezettingsgraad. Bovendien had de industrie in de eerste helft van 1999 te kampen met tegenvallende exportresultaten, zodat de productiecapaciteit minder werd belast. In het vierde kwartaal van 1999 is de bezettingsgraad 84,5%. Dit betekent weliswaar een stijging van 0,2 %-punt ten opzichte van het kwartaal ervoor, maar de bezettingsgraad is nog altijd substantieel lager dan tijdens de vorige periode van hoogconjunctuur.

Noot voor de redactie

Voor meer informatie over het Conjunctuurbericht kunt u contact opnemen met het Centraal Bureau voor de Statistiek in Voorburg, dhr. M. Mellens, tel. (070) 337 55 96. Overige informatie kunt u verkrijgen bij de persdienst van het CBS, tel. (070) 337 58 16.